

Tasavvufun İslâm'daki Yeri, Önemi, Özellikleri

Bismillahirrahmanirrahim.

Allah'a hamd ü senâlar olsun. O'nun Habîb-i edîbi Muhammed Mustafa'sına sayısız salât u selâmlar olsun.

“Tasavvufun İslâm'daki Yeri ve Önemi”ni anlatmak istiyorum. Onun için önce dinin önemini belirteceğim. İslâm'ın dinler içindeki yerini, İslâm'da da tasavvufun yerini anlatacağım.

a. Dünyada Kimse Dinsiz Değildir

Biliyorsunuz dünya üzerinde hiçbir toplum dinsiz değildir. Hiçbir toplum bu meseleden uzak durmamış, hepsinin bir dini inancı var, negatif pozitif, iyi kötü, doğru yanlış bir inanç bütün toplumlarda görülüyor. Bu inançları incelediğimiz zaman gruplara ayırmak mümkün.

Biz dinleri ilahî dinler, beşerî dinler diye iki grupta inceliyoruz. İlahî dinler Allahu Teâlâ hazretlerinin bize gönderdiği peygamberler vasıtasıyla insanlara anlatılmış olan inanç sistemleridir. Ve biz Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ve Kur'ân-ı Kerîm'in bize bildir-

mesinden çok net olarak biliyoruz ki ilk insandan bugüne kadar ilahî dinlerin esası aynıdır, değişmemiştir. Hz. Âdem'den beri bütün peygamberlerin mücadelesi, talimatı Allah'ın varlığını ve birliğini anlatmak olmuştur. Hadîs-i şerîflerde Efendimiz çok kesin olarak ifade ediyor.

Batılı, inançtan mahrum sosyologların dinleri tasniflerinde, sınıflandırmalarında başka görüşler var. Sosyologlardan dinleri basit dinlerden tek tanrılı dinlere doğru sıralamak isteyenler var fakat bu gerçeğe uygun değil. Çünkü dünyanın bilinen her çağında tevhid inancı var. Binâenaleyh tevhid inancı, politeistik dinler yavaş yavaş gelişerek ortaya çıkmış bir inanç değildir, görüşleri yanlıştır.

Mesela Mısır'da batıl inançlar var, firavun kendisini tanrı kabul ediyor ama firavunun karısı, onun karşısında mü'min bir insan olarak bildirilmiş. Kur'ân-ı Kerîm'in beyan ettiği şekilde tevhid inancını savunmuş.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ

Kâle'l-meleü min kavmi fir'avne.¹

Firavun'un âlinden, sülalesinden bir insan çıkmış toplantıda, onun itirazlarına rağmen gerçek dini firavuna anlatmaya çalışmış. Musa *aleyhisselam*'dan önce Yusuf *aleyhisselam*'ın Mısır'a yerleştiğini ve tevhid akidesini öğrettiğini biliyoruz. Daha önce Babil'de, daha önce Nuh *aleyhisselam*'ın zamanında insanlar çeşitli putlara taparken bir yandan da Nuh *aleyhisselam*'ın tevhid inancını anlattığını biliyoruz, arkeolojik kazılardan ortaya çıkıyor. İbrahim *aleyhisselam*'ın Babil'de, Mezopotamya'da, Urfa'da insanlar başka şeylere, aya güneşe yıldızla tapınırken tevhid inancını savunduğunu, nasıl şanlı kahramanca bir savunma yaptığını biliyoruz. Hz. İsa *aleyhisselam*'ın anlattığını biliyoruz. Yani bizim inancımız doğrudur. İlk insandan itibaren Allahu Teâlâ hazretlerinin varlığını bilen ve O'na kulluğun nasıl yapılacağını bildiren muvahhit insanlar olmuştur. O zamandan sonra belki ilahî talimatın

¹ 7/A'raf, 109,127.

unutulmasından veyahut yanlış yorumlanıp anlaşılmasından dolayı sapkın inançlar ortaya çıkmıştır.

Beşerî dinlere gelince, tabii beşerin bir din koyma hakkı yoktur, haddi değildir. Binâenaleyh onların kendi akıllarıyla ortaya koydukları boş, lüzumsuz, delilsiz ve gayri meşru inançlar ilahî dinlerin karşısında bahis mevzuu olamaz. Ve ister çağımızda ister eski çağlarda olsun insanların Allah'tan gayri tap-tıkları her şey de boştur, batıdır. Aya tapmış-lar, gayri mantıklı bir iştir. Güneşe tapmışlar, doğru bir iş değildir. Öküze tapmışlar, gülünç-tür, acıdır. Kendi yaptıkları putlara tapmıştır, çok zavallıcadır.

Binâenaleyh gerçek din tevhid dini, buna İslâm adını veriyoruz. Yani İslâmiyet Peygam-ber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimize gelmiş bir din değil, Hz. Âdem atamız *aleyhis-selam* zamanında, Nuh *aleyhisselam*, İbrahim *aleyhisselam*, Musa *aleyhisselam*, İsa *aleyhis-selam* böyle silsilesi ile Peygamber Efendi-miz'den önce dünya üzerinde zaten bilinen bir inançtır. O arada yanlış inançlar da olmuştur. İslâm hak dindir. Bunun karşısında şirk vardır,

Allah'a ortak koşmak, doğru tanımamak, küfür vardır, Allah'ı yanlış tanımak veya inkar etmek vardır.

b. İslam En Akılcı, Mantıklı, Temiz Dindir

Mukayeseli dinler tarihi, öteki dinler incelendiği zaman İslâm'ın inancının ne kadar temiz, ne kadar mantıklı, ne kadar ilm yani makul, kabul edilebilir olduğu net olarak görülmektedir. Bu bizim sübjektif müslüman olduğumuz için taraf tutarak söylediğimiz bir söz de değildir. Hıristiyan olarak, yahudi, japon, hintli olarak dünyaya gelmiş veyahut başka bir inançla dünyaya gelmiş olan, hatta papaz haham gibi o dinlerin en yüksek tahsilini yapmış insanlardan bunu biliyoruz. Mukayese sonunda filozofların davranışlarından biliyoruz, İslâm'ı hak din gördükleri için ona tâbi olmuşlardır, misalleri çoktur. Tarih boyunca misalleri çok, Peygamber Efendimizin zamanında da misalleri var, bizim zamanımızda da misalleri var. Profesör Moris Bükey'i duymuşsunuzdur. Filozof Rojer Garaudy'i duymuşsunuzdur. Dünyanın birçok yerindeki büyük beyinler, büyük vücutlar bunu kabul ediyor.

İslâm en son dindir. Binâenaleyh en yeni mesajdır, ilahî mesajın en sonuncusudur. Tabii bunu şu bakımdan şu manayı vurgulamak için söylüyorum. Size bir yerden emirler gelse emirlerin sırası önemlidir. Yani komutan emrindeki kişilere emirler gönderse sıra önemlidir, en sonuncuyu tutmak lazım. En sonuncu en başta gelendir. Binâenaleyh en son haber olması bakımından bütün insanların müslüman olması gerekiyor. Ve kıyamete kadar devir, inanç bakımından devr-i Muhammedî'dir. Yani Hz. Muhammed'e ait devirdir. Ondan sonra peygamber gelmeyecektir, gelmemiştir, gelmesine lüzum kalmamıştır. Çünkü dini Allahu Teâlâ hazretleri insanlara o âhir zaman Peygamberi ile tebliğ etmiştir. Binâenaleyh bütün insanların Hz. Muhammed'i tanıması, sevmesi ve İslâm'a tâbi olması lazımdır.

Ahkâmı incelendiği zaman da ne kadar güzel olduğu görülmektedir. Bazı müslüman olan insanların niçin müslüman oldukları kendilerine sorulduğu zaman İslâm'ın ahkâmına hayranlıklarından dolayı müslüman olduklarını söylüyorlar. Yani o kadar mantıklı ki emirleri,

iyiliği emrediyor, güzel. İçkiyi yasaklıyor güzel, aileyi koruyor güzel. Temiz kazancı, güzel ahlakı tavsiye ediyor çok güzel. Namaz harika bir ibadet, oruç çok sıhhate uygun bir ibadet, hac evrensel, hem cihanşümul çok güzel bir ibadet. Bunların hepsine hayranlık duyuluyor.

Binâenaleyh en mükemmel dindir ve İslâm'ın dışındaki bir inancı Allahu Teâlâ hazretleri kabul etmeyeceğini Kur'ân-ı Kerîm'de de açıkça bildirmiştir. Bir insan, "Acaba o da bir zamanlar bir peygamber tarafından öğretilmiş değil mi? Ondan öncekine, şundan öncekine inansam olmaz mı?" dese, olmaz. Çünkü Allahu Teâlâ hazretleri Kur'ân-ı Kerîm'de buyuruyor ki:

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ

Ve men yebteği ğayra'l-islâmi dînen fe-len yukbele minhu.²

"İslâm'dan gayrı din edinenden bu inancı, bu davranışı, bu gayreti makbul olmayacaktır,

² 3/Âl-i İmrân, 85.

kabul görmeyecektir, Allahu Teâlâ tarafından kabul edilmeyecektir.”

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

*Inne'd-dîne indallahi'l-islâm.*³

“Allah’ın indinde, Allah’ın katında geçerli olan din İslâm.”

Kesin, Kur’an âyetleriyle sabit.

İslâm’ın kendisini içini incelediğimiz, tahkik ettiğimiz zaman görüyoruz ki İslâm insanın iki cihan saadetini sağlamayı amaçlıyor. Hem bu dünyayı hem bundan sonraki âhiret dediğimiz öbür ebedî hayatı kurtarmayı ve bu iki hayattaki, dünya hayatındaki ve ebedî hayattaki düzeni, mutluluğu, saadeti, sevinci sağlamaya çalışıyor. İslâm hem kişinin özel şahsiyetinde, ruhî hayatında, beşerî maddî bedenî sıhhatinde, hem ailevî hayatında, hem toplum hayatında saadeti sağlayacak hükümleri ihtiva ediyor.

İslâm’ın emirleri incelendiği zaman, fıkıh kitaplarının konusu bir husus bu, genel olarak

³ 3/Âl-i İmrân, 19.

özetin özeti, yani iyice işi kısaca söylemek gerekirse İslâm beş şeyi korumayı amaçlıyor:

1. Akideyi korumayı amaçlıyor. Yani Allah'a iman edilecek, şirk ve küfür olmayacak. En büyük amaçlardan birisi bu. Bu çok önemle vurguluyor.

2. İslâm insanın bedenini korumayı amaçlıyor.

3. Aklını korumayı amaçlıyor. Mesela içkinin, uyuşturucunun yasak olması aklı giderdiği için.

4. Malını korumayı amaçlıyor. İslâm'da malı telef etmek, mala zarar vermek yok.

5. Neslini korumayı, insan neslinin devamını, çocukların zürriyetin korunmasını amaçlıyor.

Çok güzel yani bunlar da evrensel değerlerdir, herkesin alkışlayacağı amaçlardır. İnsana değer veren, onu koruyan, neslini koruyan, malını koruyan, akla değer veren, onu koruyan, inancı koruyan bir din. Ve âhîret saadeti, ebedî sonsuz bitip tükenmesi olmayan saadeti sağlamayı amaçlıyor.

O halde İslâm bizim hayatımızın en önemli varlığıdır. Bütün insanlığın en önde düşünmesi gereken husustur. İslâm'a sımsıkı sarılmalıdır ki hem bu dünyada mutlu olsunlar hem âhirette mutlu olsunlar. Hem bu dünyanın düzeni birliği sağlansın hem âhiretin ebedî sadeti elde edilsin.

İslâm'ın da özü tasavvuftur. Ne kadar güzel, tarih boyunca öyle olmuştur. O bakımdan tasavvuf da bizim için son derece önemlidir. Bu konu öneminden dolayı tarih boyunca çok teveccüh görmüştür, çok sevilmiştir, çok ilgi toplamıştır. Ve tasavvufla yetişmiş olan ve tasavvufi terbiye ile yetişmiş olan, mutasavvıf olan, sufi olan insanlar da tarih boyunca en sevilen şahsiyetler olmuştur geçmiş tarihlerde.

Misal, bizim kendi kültürümüzden Yunus Emre, dün hakkında konferans verdik. Mesela Hacı Bayrâm-ı Velî, Hacı Bektâşi Velî, İbrahim Hakkı Erzurûmî, mesela Eşrefoğlu Rûmî, İsmail Hakkı Bursevî. Mesela Ahmed Yesevî, Bütün Orta Asya'yı fethetmiş bir insan. Bütün Orta Asya'daki insanların son derece hürmet ettiği bir insan. Mesela Gazzâlî, Abdülkadir Geylânî,

Bahaeddin Nakşibendî, vesaire... Yani bir insanı seviyorsak araştırın göreceksiniz ki tasavvufi terbiye almıştır ki ondan seviyoruz. Tasavvufi terbiyesi sevilmesinin sebebidir.

Ve [tasavvuf] tarih boyunca büyük ilgi görmüştür ve günümüzde de ilgi görmüştür. Devrini tamamlayıp da tarihin tozlu raflarına kaldırılmış bir konu değildir. Tarihin içinden arkeolojik bir meseleyi incelemiyoruz. Karıştırıp araştırıp toprak altından çıkarmıyoruz, canlı bir konudur tasavvuf. Halen Avrupa'da birçok insan tasavvufa intisap ediyor. Bakıyorsunuz Alman Ebû Bekir olmuş, bakıyorsunuz İngiliz Abdülkadir Sufi adını almış. Bakıyorsunuz Amerika'da uzun zaman önce gitmiş Amerika'ya Teksas petrol krallarını müslüman etmiş. Camide diz çöken, boyun büküp tesbih çeken, gözyaşı döken insan haline getirmiş. Bakıyorsunuz Rojer Garaudy büyük mütefekkir, filozof tasavvuf için diyor ki:

“Bu bir inanç esasıdır.”

Çok güzel bir ifade!

Rusya'daki komünist rejime rağmen İslâm'ın yaşayışı, kültürümüzün baki kalması,

silinememesi, bütün katliamlara, bütün baskılara, bütün ters eğitimlere rağmen; okulda, gazetede, iş yerinde, her yerde devlet destekli devamlı telkine rağmen gene dimdik kalması tasavvuf sayesinde. Bu konuda kitaplar yazılmıştır. Türkiye’de de sıcak samyelleri estiği zaman İslâm’ın unutulmamasının sebebi tasavvuf. İslâm tasavvuf sayesinde yine dipdiri kalmıştır.

Tasavvufu mezhep imamları da methetmiştir. Yani Ebû Hanife, İmam şafi’î, Ahmed b. Hanbel, İmam Malik gibi şahısların bu konuda medihkâr, övücü sözleri vardır. Hatta tasavvufa karşı olarak bilinen İbn Teymiye’nin kendisi mutasavvıftır. Kendisi önceden bir tarikata intisap etmiş bir kimsedir. Hayret edeceğiniz, şaşılacak bir haber. Onun mücadelesi bizim de mücadelemiz gibi batıl olan inançlardır. İslâm’ın da savaştığı inançlar vardır. Mücadelede kendisi de tasavvufa intisap etmiş ehli tarik bir kimsedir.

Bizim Osmanlılara gelince ecdadımız, tarihimiz güzellikleri ile, maceraları ile, heyecanları ile tamamen bir tasavvuf toplumdur. Osmanlı padişahtan halka kadar mutasavvıftır.

Osmanlı medeniyeti baştan sona tasavvuf kültürüdür. Osmanlılarda tasavvufun girmediği yer yoktur. Padişahlardan Fatih Sultan Mehmed Akşemsetdin'e mürit olmaya yalvarmıştır da Akşemsetdin nazlanmıştır, "Olmaz, sen bu işlerle meşgul olma." demiştir Fatih'e. Sultanahmet Aziz Mahmud Hüdayi hazretlerinin müridi olmuştur. Atına bindirmiş, dizginini önünde yürüyerek atını kendisi çekmiştir padişah. Ordu ehl-i tarihtir. Orduda Hacı Bektâşî Velî'nin makamı vardır. Ordunun mensupları Hacı Bektâşî Velî'nin müritleri sayılırlar. Alperenlerden yeniçerilere kadar hepsi ehl-i tarihtir. Alimler de ehl-i tarihtir, hangi alimi karıştıırırsanız, hayatını incelerseniz hem alimdir hem de büyük bir zâta, büyük bir mürşide, büyük bir görevliye, eğiticiye bağlanmış, eğitim görmüş öyle yetişmiştir.

İslâm Orta Asya'dan Maveraünnehir'e, Hindistan'a, Afganistan'a, Afrika'ya tasavvufla yayılmıştır.

Suudi Arabistan'da sert kararlar alan Suud hükümdarı, kralı, meliki Afrika'ya gittiği zaman sufilerle topluluğa girerek zikrederek gö-

rülmüştür. İki sene önce ben kardeşinizi Sudan'da bir toplantıya Sudan'a çağıldılar. Devlet başkanı davetli, [toplantının] ismi: *Mu'tamerü'z-zikr ve'z-zâkirîn* yani "Zikir erbabının ve tasavvufun konuşulduğu büyük bir toplantı." [Zikir ve Zakirler Kongresi] demek.⁴ Devlet başkanı Ömer Beşir gelmiştir, konuşma yapmıştır. Bakanları gelmişlerdir. Sudan devlet başkanının o toplantıda, "Biz tepeden tırnağa sufiyiz. Bizim varlığımız, hayatımız tarih boyunca tasavvuftan güç almıştır." diye çok tatlı konuşmalarını dinledim.

[Tasavvuf] günümüzde de hem Türkiye'de hem dünyanın diğer kıtalarında dipdiri, capcanlı sevilen bir konu olarak yaşamaktadır. İlgilendiği içinde burada benden istenilen konferans konularından birisi de bu olmuştur.

Konunun İslâm içindeki yerini tabii anlatmamız lazım. Kur'ân-ı Kerîm'de, hadîs-i şerîfte ve fıkhıta tasavvuf nedir yani tasavvuf hakkındaki görüşler nedir?

⁴ Hocamız bu toplantı ile ilgili İslâm Mecmuası, Ağustos 1994'te; "Sudan'ın Çok Güzel Bir Teşebbüsü" adlı bir makale yayınlamıştır.

Urfa müftüsü Halil Gönenç Hoca, Allah selamet versin, uzun ömür versin, “Tasavvuf İslâmi bir ilimdir” diyor.

Halil Gönenç Hoca'nın özelliği nedir?

Günümüzün Meselelerine Fetvalar diye üç ciltlik eser yazmıştır. Sorulan sorulara cevap veren, fetva kabiliyeti olan, kendisi Şâfiî mezhebine bağlı, fıkhi iyi bilen bir alimdir. Ona gelen sorulardan birisi de, “Tasavvuf nedir, İslâm'daki yeri nedir? Böyle bir yan yol mu, Cadde-i Kübra'dan ayrı bir şey mi?” diye sormuşlar, o da; “Tasavvuf İslâmî ilimlerden şerefli, kıymetli bir ilimdir” diye izah ediyor.

Sonra yine onun kıratında, belki mukayese etmek uygun olmaz, belki daha yüksek, daha bilgili, büyük bir alim olan Mehmet Emin Er Hoca vardır. Yurt dışına da çağırılır, konferanslar filan verir, çok tatlı bir alim, çok yüce bir insan. O da bizim İslâm Mecmuası'nda tasavvufla ilgili, “Fıkha göre tasavvuf nedir?” diye bir makalesi vardı, güzelce anlatıyor.

Bizim tasavvuf üzerine sempozyumlarımız da olmuştur. Sempozyum malum tek bir konu üzerine çeşitli konuşmacıların yaptıkları konuşmalar ve konferanslardan meydana gelen

toplantılar demek. Tasavvuf üzerine sempozyumlar tertipledik, üniversite hocaları geldiler ve tasavvufun Kur'ân-ı Kerîm'de, hadîs-i şerîfteki yerini, değerini anlattılar. O kitaplara bakılabilir. Ben hepsinin biraz detayına girmeyeyim, bu kitapları neşrettik, mevcut.

c. Tasavvufun En Özlü Tarifi

Tasavvuf İslâm'ın içindedir, İslâm'ın kendisidir, İslâm'ın özüdür, İslâm'ın hâlidir. Ve bir tarif yapmak, en özlü bir tarif yapmak gerekirse;

“Tasavvuf evliya olma yoludur, Allah'ın sevgili kulu olma yoludur, Allah'ın rızasını, sevgisini kazanma yoludur. Allah'ı bilip tanıyıp, Allah'ı sevip Allah tarafından sevilen bir kul olma yoludur.”

O bakımdan Allah'ın sevdiği bir kulu olmak meselesi dinin özüdür ve bütün dinlerin özü, esasıdır.

Ve ibadetlerin ve dinin âfetleri vardır, yani insan dine girdiği zaman hatta ibadetleri yaparken bir takım tehlikelerle karşı karşıyadır. Bunlara âfet diyoruz. Mesela namaz kılarırsınız, namazınız kabul olmaz. Oruç tutarsınız,

orucunuz kabul olmaz. Hacca giderseniz, hac-
cınız kabul olmaz.

Hadîs-i şerîflerde var.

“*Lebbeyk Allahümme lebbeyk* diye bağırır kul, ‘Emret yâ Rabbi, çağırdın ben hacca geliyorum, emrindeyim.’ *Lebbeyk Lebbeyk* diye gider. Allahu Teâlâ hazretleri ona der ki: *Lâ lebbeyke ve lâ sa’deyke ve haccuke merdudün aleyke*. ‘Sana *lebbeyke ve sa’deyke* yok, senin haccın senin yüzüne çarpılsın, senin haccın makbul değildir’ der.” diye Peygamber Efendimiz bildiriyor.

Neden?

Haccın şartları vardır, o şartlara riayet edilmediği zaman, âfetleri vardır, o âfetlerden sakınılmadığı zaman haccı makbul olmaz.

Sadaka verirsiniz, sadakanız kabul olmaz.
Kur’ân-ı Kerîm;

لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى

*Lâ tubtılû sadakâtiküm bi’l-menni ve’l-ezâ.*⁵

⁵ 2/Bakara, 264.

“Başa kakarak, karşınızda sadaka verdiği-
niz insanın kalbini kırarak, üzerek sadakaları-
nızı iptal etmeyiniz, boşa çıkarmayınız!” di-
yor.

Demek ki böyle yaparsanız kabul değildir.

Peygamber Efendimiz;

“Nice namaz kılan insan vardır ki yorgun-
luktan ibarettir, kıldığı namaz Allah’a yaklaştı-
tırmaz, Allah’tan uzaklaştırır.” diyor.

Peygamber Efendimiz;

رب تالٍ للقرآن والقرآن يلعنه

*Rubbe tâlin li'l-kur'ân. ve'l-kur'ânu
yel'anuhû.*

“Nice Kur’an okuyan insan vardır, Kur’an
okumak sevap ama Kur’an ona lanet eder.” di-
yor.

Kur’an lanet ediyor. Hem Kur’an okuyor
şahıs hem de Kur’an ona “Allah seni kahretsin,
mel’un.” filan diye aleyhine söz söylüyor.

Her ibadetin âfeti vardır. Binâenaleyh
[ibadetlerin kabul olmasının] iç şartları vardır.
Sadece şekil yetmez. Çok hoşuma gidiyor,

hadîs-i şerîflerde de var, büyüklerin sözlerinde de var:

Dervişlik olaydı tâc ile hırka

Alırdık biz dahi otuza kırka

diyor Yunus Emre, çok hoşuma gidiyor.

Dervişlik olaydı tâc ile hırka

Alırdık biz dahi otuza kırka

Yani çarşıdan pazardan otuz kırk akçeye alınabilecek bir şey olsaydı biz de cüzdanımızı çıkartırdık, paraları sayardık, ver bana üç kilo tasavvuf derdik, biz de alırdık ama bu iş böyle olmuyor. Taç ile hırka ile, şekille olmuyor. Şekil tamamen bizim dinimizde önemsiz değil, şeklin de önemi var ama öz önemli. Öz olmayınca, bademin içi olmayınca kabuğunun kıymeti yok. Kabuğu sobada yakmaya yarar. İç önemli, tohumun dış yüzüne bakan ağaç dikmez.

Binâenaleyh bu ibadetlerin kabul olması şartlarını anlatalım. Amellerin heba olması, boşa gitmemesi, insanın yüzüne reddedilip vurulmaması, çarpılmamasını sağlayan şartlar nedir? Bunları öğrenmek lazım. Ben şahsen bir şeyi özlüyorum. Dudakları kurumuş

susuz insanlar gibi çok hasretle özlüyorum. İlmihale öyle yazalım ki, ince ince detaylar halinde abdest nasıl alınacak, el nasıl yıkanacak filan bunları anlatıyoruz da, namaz nasıl kabul olacak, onun anlatılması lazım. Namaz nasıl kabul olur, hac nasıl kabul olur, oruç nasıl kabul olur [onların anlatılması lazım.]

“Nice oruç tutan insan vardır, akşama kârı aç ve susuz kalmaktan ibarettir. Başka bir kârı yoktur.”

Neden?

Oruç tutmanın şartlarına riayet etmedi de ondan. İşte o manevî şartlar tasavvuftur. İbadetlerin kabul olma şartlarını anlatan şey tasavvuftur.

Evliyaullah yolu olduğu için, cennetin yolu olduğu için biraz da iş sohbeta dönüşsün, pek sıkıcı olmasın diye birkaç misal anlatacağım. Yani bu tasavvuf erbabının halleri hakkında günümüzden olaylar anlatacağım.

Hani tarihten bir kitaptan bir olay anlatırsam ne mânası olur?

Bazı insanlar kabul etmeyebilirler, [onun için] günümüzden anlatacağım.

Gebze'ye giderken bir benzin istasyonuna uğradık. İstasyonun sahibi tanıyormuş bizi. Biz onu sevdik, o bizi sevdi. Dedik ki ya biz niye sevdik birbirimizi, bir şey var bu işte dedik. Bir sır var, esrarengiz bir şey var, birbirimize yakınlık hissediyoruz. Bir baktık o da Nakşibendî tarikatındanmış. Kardeşlik, tarikat kardeşliği var ondan sevmişiz.

Peki siz kimlersiniz? diye sorduk. Kendisi anlattı;

Biz dedi Medîneliyiz. Peygamber Efendimizin ailesindeniz. Büyük dedesi Medine'de imiş. Medine'de iken bir gece rüyasında bir şahıs, ak sakallı mübarek bir şahıs demiş ki;

“İstanbul'a gel.”

Osmanlı Devleti'nin son günlerinde yani henüz daha Cumhuriyet devresi değil.

“İstanbul'a gel.” demiş, o da kalkmış bir rüya üzerine İstanbul'a gelmiş.

Medine'den İstanbul'a o zaman vapurla geliniyor. Sirkeci'de veya Karaköy rıhtımında nereye yanaştıysa vapurdan inmiş. İnmiş Eminönü'ne doğru yürüyor. Birisi yanaşmış;

“Sen Medine'li filanca şahıs mısın?”

İsmi hatırımda, Muhammed Vehbî.

“Sen Medine’den gelen Muhammed Vehbî misin?”

“Evet, ben Medine’den gelen Muhammed Vehbî’yim. İstanbul’da tanıdığım kimse yok, nereye gideceğimi bilmiyorum.”

“Düş peşime.” demiş.

Yürümüşler yürümüşler gitmişler. İstanbul Valiliği’nin karşısında bizim Gümüşhanevî hazretlerinin dergahı vardı, yıkıldı şimdi. Fatma Sultan Mescidi ve Dergahı vardı orada. Bizim Gümüşhanevî Dergahı idi, yıkıldı alan yapıldı.

Oraya gitmiş şahıs, bir de bakıyor ki karşısında Gümüşhanevî hazretleri var. Rüyada gördüğü, kendisini çağıran şahıs. Medine’de rüyada gördüğü, “İstanbul’a gel” diyen şahıs.

Elini öpmüş, demiş, “Gir bakalım halvete” diye Gümüşhanevî Hocamız onu tasavvufi eğitimini görmesi için halvet odasına almış.

Eğitimi görmüş, görevlenmiş işte Maraş’ta tasavvufi çalışmalar yapmak üzere oraya gitmiş, orada çalışmış.

Benzinci onun oğlu, yani böyle bir hadise olmuş bir olay.

Buna benzer olaylar bizim ihvanımız arasında da anlatılıyor. Mesela bizim Doktor Sedat beyimiz var İstanbul'da, soyadı Apaydın. İskenderpaşa Camii'ne yakın oturur. Türk Hava Yolları'ndan emekli doktor. Adresi belli ismi belli, ben kendisinden duydum, kendisine gidip sorulabilir.

Ben diyor tıp tahsili görmek için İstanbul'a geldiğim zaman Kadırga öğrenci yurdunda kalıyordum. Rüyamda ak sakallı bir zât üç defa, "Evladım bana gel." dedi.

E tamam da ben nereye geleceğim, bu şahıs beni nereye çağırıyor?

Bekliyor.

Ve Kadırga öğrenci yurdunda mescitte arkadaşları ile akşamları yatsıları namazı beraber kılıyorlar ama cumartesi akşamları arkadaşları yok.

Demiş;

"Yahu siz her akşam yurttasınız da cumartesi akşamları kayboluyorsunuz. Topluca bir

yere gidiyorsunuz, nereye gidiyorsunuz Allah aşkına?”

Demişler ki;

“Saklı gizli değil. Bir hocaefendi var, ona gidiyoruz, istersen bu akşam sen de gel.”

Sonrasını kendisi anlatıyor:

Bizim Hocamızın Camii önceden Ümmü-gülsüm Camii idi.

Oraya gitmiş, namaz kılmışlar. Namazı kıldıran hocaefendi namaz bittikten sonra cemaate döner ya, [hoca] cemaate dönmüş. “Ah bir de baktım ki!” diyor, “Rüyada üç defa beni çağıran hocaefendi! Hayretler içinde kaldım, sırtımdan ter boşaldı. Ürperdim.” diyor.

Sonra cemaat namazı kıldıktan ve dua ettikten sonra dağılmış, Hocamız onu çağırmış demiş ki;

“Gel. Gel bakalım, epeyce beklettin beni evladım, otur bakayım.” demiş, ona tasavvufa giriş bilgilerini vermiş, tasavvufa kabul etmişler.

Olmuş bir olay, şahidi kendisi. Başka misaller çok.

Başka enteresan bir misal; mesela Müştak Baba divanı vardır. *Müştak Baba Divanı*. Bu şahıs 1850'lerde bu kitabı yazmış yani bundan 140 yıl önce. Bu kitabı yazmış ve basılmış kitap. Şair bu, hem mutasavvıf hem şair. Kitabı da şiir kitabı. Orada Ankara'nın başşehir olacağını şiirinde yazıyor.

Ankara ne zaman baş şehir oldu, 1850'lerde mi?

O zaman daha Osmanlı Devleti vardı, Ankara küçük bir Anadolu kasabasıydı. Başşehir olacağını yazıyordu, meşhur bir olaydır bu.

Daha pek çok misaller verebilirim. Ama hoşuma giden misallerden bir tanesini söyleyeceğim.

Vehbi Vakkasoğlu kendisi anlattı, Vehbi Vakkasoğlu'nun bir kitabı var. Cumhuriyet döneminde yetişmiş olan evliyaullahın hayatlarını yazmayı düşünmüş. Kimleri yazayım, şu zâtı yazayım, bu zâtı yazayım, bir liste yapmış. Bu listenin içinde hocamız Mehmed Zahid Kotku hazretleri de var. O kitabı neşredildi, o kitabında Mehmed Zahid Kotku Hocamızla ilgili bilgiler de var şu anda. Piyasada olan bir kitap, o kitapta var olan bir olay.

Kitabı yazmadan önce planını yaptığı sırada yazmış listeyi, bir astsubay arkadaşı da demiş ki;

“Aman ne güzel bir konu düşünmüşsün, sen kitabı yazarsan ben de senin katipliğini yapacağım, daktilo ile yazacağım. Sen söylersin ben yazarım çabuk olur.”

Katipliğini yapacağım demiş, Vehbi kardeşimiz de, “Olur memnun olurum” demiş. Fakat kararlaştırdıkları zamandan bir hafta önce astsubay gelmiş, Vehbi beye demiş ki;

“Kardeşim özür dilerim, ben sana söz verdim ama yıllık iznimi alacaktım, sana gelecektim seninle çalışacaktım ama komutan izinleri kaldırmış. Yok, izin yok, izinleri iptal etmiş.” demiş.

Niye iptal etmiş?

Bu kardeşimiz Ayazma füze taburunda. Bu füzeler, bir saldırı olursa İstanbul’u korumak için oraya yerleştirilmiş. Teşkilat, mekanizma oraya bu maksatla kurulmuş.

Füzelerin mekanizması arızalanmış, füze çalışmıyor. Uzman getirmişler düzeltememiş.

Uğraşmışlar, filanca filanca ne yaptılarsa düzeltememişler. Komutan çileden çıkmış. Bir hafta sonra paşa gelecek, teftiş olacak, tabii çalışmayan bir füze mekanizması puanı düşer, mertebe iptal olur, yani olacak şey değil. Bütün izinleri iptal etmiş. Amerika'dan uzman gelecek de tutukluk neredeyse, kusur neredeyse onu düzeltecek. O yüzden izinler kalkmış.

“İzinler kalktığı için o yüzden gelemiyorum, onun için bu yazıyı yazmak işinde sana yardımcı olamam. Yardım edemeyeceğim kusuruma bakma, elimde olmayan bir şey.” [demiş.]

Fakat akşamüstü bir zâtı görmüş rüyasında. O zat demiş ki ona:

“Evladım sizin füzelerin kusuru bak şuradadır. Götürmüş füzenin yanına, bir yerlerini açmış, şuradadır bak.” demiş. “Bu füzenin kusuru buradadır, burasını düzeltirsen çalışır bu.” diye rüyada göstermiş. Rüya bu.

Ertesi gün bu astsubay gitmiş, komutana selam çakmış, demiş ki;

“Komutanım ben füzenin arızasını düzelteceğim.”

Nasıl olacak peki?

“Söyleyemem, düzelteceğim. Ama” demiş, “Ben kitap yazan arkadaşşıma daktilo konusunda yardımcı olacaktım, siz izinleri kaldırdınca sözümde duramadım, izin isterim.”

“Sen füzenin arızasını gider, sana istediğin kadar izin. Kaç gün izin istersen o kadar.” demiş.

Ve gitmiş o astsubay eliyle koymuş gibi o karmaşık mekanizmanın neresi ise rüyada gördüğü kısmını açmış, arızayı düzeltmiş, mekanizma çalışmış.

Sonradan Hocamızın resmini görünce diyor ki;

“Haa, işte rüyada bana füzenin arızasını gösteren mübarek zât buydu. Rüyama giren şahıs buydu!”

Kendisi hayatta olan bir yazardır. Bizim şeyimiz ile bağlantısı olan bir kimse de değildir, mühim bir insandır, sorulabilir kendisine.

Yani bunları niçin anlatıyorum?

Ben bir üniversite profesörüyüm, araştırdığım konuları delillendirmek zorundayım, söylediğim sözün aslını, esasını göstermek zorundayım. Şu şöyledir demekle iş bitmez delil ister, mahkeme delil ister. Onun gibi.

Muhterem kardeşlerim!

O bakımdan bunları söylüyorum. Biliyorsunuz şüphe ilimde makbul bir şeydir, şüphe insanın doğruya koşmasında tehlikelerden uzaklaştırır. İnsan şüphe edecek, tereddüt edecek, ne malum diyecek, inkar edecek, ya doğru değilse diyecek, ters istikamette düşünecek. Ama delili görünce tamam bu böyleymiş, çünkü delil var diyecek. Bilimsel çalışma böyle gider. En nihayetinde biz de böyle çalıştık. Yanımda doktora yapanlara da böyle şey yaptık. Bu böyle olmaz diye çok ter döktüm yanımdaki doktora yapan gençlere.

Farsça bir söz vardır:

Cevr ü üstaz bihki mihki pidâr. derler, yani “Üstadın cevr ü cefası, kızması, sıkması babanın sevmesinden, muhabbetinden, acımasından daha yüksektir.”

Üstat böyle yapar sonunda iyi bir şeye yönlendirir.

Muhterem kardeşlerim!

İşte bu tasavvuf böyle bir konu ve tasavvuf insanı böyle bir insan. Önemli, yani Allah'ın sevgili kulu oluyor. Başka bir türlü insan oluyor, sıradan insanlar gibi olmuyor.

Bunun bilimde yeri var mı, yani nasıl oluyor?

Evet, hadîs-i kutsî var, kesin. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

“Kulum bana benim emrettiğim ibadetleri yaparak yaklaştırmaya başlar.”

Namaz kılıyoruz mesafe kat ediyoruz, oruç tutuyoruz mesafe kat ediyoruz. Zikir yapıyoruz mesafe kat ediyoruz. Allah'a doğru yaklaşma, ilerleme oluyor, ilerliyoruz.

“Ben onların farz ibadetleri yapmasını çok severim.”

En çok sevdiğim şeyler onlardır, yani benim emrettiğim farz ibadetleri kulum yapınca severim, çok sevdiğim bir husustur bu. Ama

farzların içine ekstra ilave olarak, fazilet olarak, aşkından şevkinden sevgisinden yapılan bazı ibadetler var. Onlara da nevâfil, ilave ibadetler diyoruz biliyorsunuz. Mecburiyet değil, farz değil ama Peygamber Efendimiz yapmış ve tavsiye etmiş. Sevaplı.

“İşte onları yaptığı zaman da kulum bana daha çok yaklaşır.”

Nedir mesela?

“Ramazan’ın dışında oruç tut.” diyor Peygamber Efendimiz. Farz değil ama tutulur. Pazartesi perşembe günleri oruçları vardır, Arabî ayların 13-14-15’i mehtaplı gecelerin gündüzlerinde, o gündüzlere eyyam-i biyz denir, hiç bırakmamış oruç tutmayı, hep tutmuş.

Niye tuttu, farz değil?

Şevval’in altı gün orucu var, kandillerde oruç var, arefe gününde oruç var... İşte nafîle ibadetler; Duha namazı, işrak namazı, evvabin namazı, teheccüd namazı, gece namazı var. Bunların sevaplarını biliyoruz.

İşte onlarla;

مَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ
...حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ:

Mâ yezâlü abdî yetekarrabu ileyye bi'n-nevâfili hattâ uhibbehû fe-izâ ahbebtühû...

“Bu nafile ibadetleri yapa yapa kul bana yaklaşmaya devam eder durur.”

Mâ yezâlü, yani daima devam eder mânasına.

“Bana yaklaşmaya devam eder.” *Hattâ uhibbehû*. “Ben kulumu sevinceye kadar.” Veyahut, *hatta uhibbuhû*. “Yani nihayet ben okulumu severim.” mânasında.

Fe-izâ ahbebtühû... “Ben kulumu sevdim mi onun gören gözü olurum, benimle görür. İşiten kulağı olurum, benimle işitir. Söyleyen dili olurum, benimle söyler. Tutan eli olurum, benimle tutar, yakalar. Yürüyen ayağı olurum, benimle yürür, varır.”

Tabii bu ne demek?

“Olağüstü işleri yapar.” demek.

Olağüstü işlere ne diyoruz?

Kerâmât-ı evliyâ. “Evliyanın kerametleri, olağanüstü işleri.” diyoruz.

Çağımızdan birkaç keramet anlattım, binlercesini anlatabilirim, sabahlara kadar anlatabilirim. Kendi gördüklerimi anlatabilirim, size de gösterebilirim yani şahitlerimi vesairelerimi.

Mutezile hariç, onların da teorik bilgileri azdır, ulemamız ne diyorlar?

Kerâmâtü'l-evliyâi hakkun. “Evliyanın kerametleri haktır.”

d. Kur'an-ı Kerim'de Keramet

Olağanüstü böyle şeyler vardır.

Nedir?

Kur'ân-ı Kerîm'de vardır. Meryem validemizin ibadetgâhındaki yiyecek içecekler. Süleyman *aleyhisselam*'ın vezirinin tâ Yemen'deki Sabâ ülkesindeki Sabâ melikesi Belkıs'ın tahtını hop getirip Filistine ışınlaması. Işınlama deyince herkes kabul eder de öbür türlüünü düşünür.

Daha başka böyle şeyler var.

Hız. Ömer'in minberde İnan'daki komuta-
nına seslenip sesi duyurulması, başkasının an-
latması. Hız. Osman'ın kerameti, Hız. Ebû Be-
kir'in kerametleri vesaire vesaire. Yani bunlar
olan şeyler, bildiğimiz şeyler, bilinen şeyler,
gördüğümüz şeyler, yaşadığımız şeyler.

İşte bunlar bir eğitim sonunda oluyor.
Yani kulun bir eğitim geçirmesinden sonra olu-
yor. Bu eğitime tasavvufi eğitim diyoruz. Ta-
savvuf terbiyesi diyoruz, kalbin terbiyesi diyo-
ruz, nefsin ıslahı diyoruz. [Bu eğitimin] so-
nunda insanın hâli değişiyor. Onun için tasav-
vufa hâl ilmi demişler, hâl ilmi. Tasavvuf laf
değildir. Evet tasavvuf bir ilimdir, en kıymetli
ilimdir ama laftan ibaret değildir. Tasavvuf
eylemdir, iştir, yaşam tarzıdır. Resûlullah'ın
sözleri hadisleridir, tasavvuf da hâlidir.

الشريعة أقوالى والطريقة أفعالى

والحقيقة حالى والمعرفة رأس مالى

*eş-Şerî'atü akvâlî ve't-tarîkatü ef'âlî
ve'l-hakîkatü hâli ve'l-ma'rifetü re'sü mâlî*
diye bir rivayet şey yapılır. Bu sözü kim söyle-
mişse söylemiş, güzel söylemiş.

Resûlullah'ın sözleri hadislerdir, şeriattır, hâli tasavvuftur, tarikattır. Öyle yaşamıştır. Peygamber *Sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz mutasavvıflar şâhididir. Hayatı mutasavvıfların örneğidir, ilham kaynağıdır, mutasavvıfların hâlidir.

Hira Mağarası'na çıkmadı mı, günlerce orada kalmadı mı, aylarca orada ibadetle meşgul olmadı mı?

Ne dediler Mekkeliler?

Aşika Muhammedün Rabbehû. “Muhammed Rabbine âşık oldu.” dediler.

Değişik bir hâl. Hâli böyle, merhameti böyle, sabrı böyle, sabahlara kadar ibadeti böyle. Yani hayatını incelediğimiz zaman işte tasavvuf Resûlullah'ın hayatı. Laf değil yaşam, gösteriş değil uygulama. İşin aslı, içi, pratiği.

Tasavvuf insanların içini eğitimden geçiriyor.

İnsanın içi nedir, ne diyoruz?

Biz diyoruz ki vicdan eğitimi.

Bugün biz vicdan terbiyesi, yani vicdanın eğitimi diyoruz, eskiler diyorlar ki;

“Kalbinin nurla dolması veyahut nefsinin terbiye edilmesi.”

Biliyorsunuz insanın içinde bir nefsi var. Kur’ân-ı Kerîm böyle bildiriyor. İnsanın içinde nefsi var.

e. Nefis Nedir? ve Kur’an- Kerim’de Nefis Terbiyesi

Nefis ne demek?

Nefis, insanın nefsi, egosu. Bilmiyorum Hollanda dilinde nedir?

İnsanın egosu, İngilizce’de myself deniyor, kendi beni, self diye ifade edilen şey. Ego dediği, insanın kendi beni, kendi benliği.

İnsanın kendi benliği eski kültürümüzde, İslâmî kültürümüzde insanın nefsidir. Bu nefis, insanın kendi benliği eğitim görmesi gereken ham bir varlıktır. Kendi halinde bırakılırsa öteki mahluklar gibi sırf kendisini düşünür, hayvanlar gibi diyorlar.

Hayvan neyi düşünür?

Yemeği düşünür önce. Yemek için avını parçalar, yer.

Sonra ne düşünür?

Korunmayı düşünür.

Sonra ne düşünür?

Neslinin devamını düşünür yani içgüdüleriyle hareket eder.

Şimdi insanoğlu kendi nefesine, kendi aklına uyduğu zaman bu hayvanlar gibi hareket eder. Nihayet o da bir canlıdır, o da bir çeşit garip bir mahluktur. Yani o da diğer canlılar gibi canı olan bir mahluk, bir canlıdır o da yemek ister, yorulur istirahat etmek ister, keyif ister. Çeşitli arzular... Bunlara diyoruz ki hevâ-i nefis; nefsin istekleri, arzuları veya şehvât-ı nefsâniyye; nefsin şehaları. Şehvât şiddetli arzu demek. Şehvât-ı nefsâniyye nefsin şehvetleri, istekleri.

Sonsuz istekleri vardır. Küçükken bu istekler yemeye içmeye yöneliktir. Küçük bir çocuk şeker ister, çikolata ister, annesine babasına bunu aldırarak için ağlar.

Nedir bu?

Bu nefsinden gelen bir istektir.

“Yapma evladım, etme evladım, yeter evladım, dişlerin çürüyecek evladım, miden bozulacak evladım, kaşınıyorsun evladım, alerji oldun evladım...”

Yok, ister.

Nedir bu?

Şehvet-i batn derler. Midenin arzusu.

Bu büyüklerde de vardır yani tamamen görünmez ama çocukta çok bariz görülür. Küçük çocuk karnı acıktı mı basar yaygarayı.

Bizim hocamız vardı, torunlarını terbiye etmekten çocuk bakımı hocası olmuş. Erkek hocaydı ama derdi ki çocuk üç sebepten ağlar:

1. Hastadır ondan ağlar. Karnı ağrıyordur, kulak ağrısı vardır, idrar yolları ağrıları çok olur. Hastadır ondan ağlar, derdi vardır hakkıdır ağlamak.

2. Altı pislenmiştir ondan ağlar. Islanmıştır, kirlidir, temizlesinler diye basar bağırtığı.

3. Karnı acıkınca ağlar.

Bunun dışında sebep yoktur yani ya hastadır ya altı temiz değildir ya açtır derdi. İşte çocuk bağırtır böyle.

Sonra belli bir yaştan sonra o çocuk buluş çağı dediğimiz çağa gelince bu sefer başka arzuları başlıyor. Hatta yemekten içmekten kesiliyor, sevgi denen bir şeyi tadıyor. Karşı cinse ilgi bir şeyi duyuyor.

Evladım yemek yesene.

İstemem.

Niye istemiyorsun evladım?

Niye bakışların durgunlaştı yavrum, ne oluyor sana?

Sararıyor soluyor, bilmem ne.

Derdin ne?

Başka arzular başladı, yani tabiatının gereği olarak buluş çağının arzuları başladı. Onları istiyor, onlar olmayınca mahzun oluyor. O da bir şey.

Tamam evlendi, onlar ermiş muradına, tamam evlendi. Sonra çoluk çocuk ister, ondan sonra çoluk çocuğa bakmak için kazanç ister. Kazanır, parası pulu olur, mevki makam ister. Ya kazanıyorum ama sıradan bir tüccar olarak kenarda durup, bir yerde bir baş olsak ne güzel olur, bir yerde bir baş olsak der.

Mevki ister, makam ister, riyaset ister. Bunların hepsi arzudur yani insanın içinden gelen arzular. Şehvât-ı nefsâniyye, insanın içindeki arzular kademe kademe.

Bunlara ne deniliyor?

Şehvetü'l-batn, şehvetü'l-ferc, hubbu câh. Mevki makam arzusu *hubbu riyâset* filan gibi şeyler.

İşte bunların eğitilmesi lazım, bunun zararı başkalarına dokunur, zararı olur. Başkalarına zarar vermemesi için kişinin kendini frenlemesi lazım. Nefsini terbiye etmesi lazım.

Onun için Kur'ân-ı Kerîm'de buyuruyor ki:

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا (٩) وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا (١٠)

*Kad eflaha men zekkâhâ ve kad hâbe men dessâhâ.*⁶

“Kim bu nefsinin adam etmişse, temizleyebilmişse felah buldu. Kim yapamamışsa bu işi, sonunda pişman ve bedbaht oldu.” demektir.

⁶ 91/Şems, 9-10.

Nefsin ıslahı lazım. İnsanın kâmil bir insan olması için, başarılı bir insan olması için ego-sunun terbiye edilmesi gerekiyor. Bu şarttır.

İşte tasavvuf eğitimi bunu sağlıyor.

Sonra, yapılan ibadetlerin kabul olmasının şartları vardır.

Nasıl olacak?

Sırf Allah rızası için olacak. Menfaat kaygısı ile olmayacak.

Ne diyoruz biz buna?

İhlas diyoruz.

İhlas “hâlislik” demek. Halis olacak niyeti, karşık olmayacak, art niyeti olmayacak, menfaat, dünya sevgisi, kaygısı olmayacak. Bunu öğrenmesi lazım.

Sonra biliyorsunuz Kur’ân-ı Kerîm’de âyet-i kerîme var;

إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

Innemâ yetekabbellullahu mine’l-müttekîne.

“Allah ibadetlerin takva ile yapılanını, müttaki kullarının yaptıklarını kabul eder.”

Misal, Hz. Âdem'in iki oğlu iki kurban kesmişler, sunmuşlar Allah'a.

فَتُقْبَلُ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ

*Fe-tukubbile min ehadihimâ ve lem yütekabbel mine'l-âhari.*⁷

“Birisininkini Allah kabul etmiş, ötekisinininkini kabul etmemiş.”

Niye?

Innemâ yetekabbelullahu mine'l-müttekîne. “Allah müttaki kullarınıninkini kabul eder.”

Öyle abuk sabuk, hart hurt, zart zurt olan kulun, bilgisiz, kaba saba kulun ibadetini kabul etmiyor. Takvasız işini kabul etmiyor. Takvayı öğrenmek lazım.

Sonra biliyorsunuz, ihsan diye bir makam var. İhsan makamı diyoruz.

Bu makam nedir?

⁷ 5/Mâide, 28.

Allah'ı görüyormuşça ibadet etmektir, görüyormuş gibi Allah'a inanmaktır. İnsanın imanının en kuvvetli olduğu hâl budur. Allah'ı görüyormuş gibi, her ne kadar biz O'nu görmüyorsak da O bizi gördüğü için, biz onu göremesek de O bizi görebildiği için o tarzda ibadet etmek lazımdır.

Binâenaleyh [tasavvuf] ihsan yoludur, ihsan yolu da ibadetlerin en yüksek derecesidir. Onu öğreniyoruz.

Tabii insanın şöyle gözünü kapattığı zaman, akşam yatağına yattığı zaman, bir yerde yalnız kaldığı zaman ilham gelir, fikir gelir, tasa gelir, gam gelir, keder gelir, hüzn gelir, insanın içine neler gelir, neler gelir neler gelir. İnsanın içine çok çeşitli duygular gelir. İyi fikirler gelir, kötü fikirler gelir. Niyetini bozar, fena şeyler yapar, niyetlenir veyahut iyi şeyler düşünür.

Tabii bu kalbinin temizlenmesi lazım, içindeki kötülüklerin atılması lazım. Gerçi İslâm'da insanın içindeki kötülük dışarıya vurmadığı zaman Allah cezalandırmıyor ama niye olsun yani hiç kötülük olmasın, daima iyilikler olsun, hiç kötü bir şey bulunmasın. Tepeden

tırnağa tertemiz, çok iyi bir insan olsun, o daha iyi. Onun için kalbin tasfiyesi lazımdır.

Bu hususta da hoşuma giden bir söz vardır, bir şiir. Şair diyor ki:

Sür çıkar ağyârı dîlden, tâ tecelli ede Hak

Pâdişah konmaz sarâyâ, hâne mâmûr olmadan

Güzel bir şiirdir.

Dîl biliyorsunuz Farsça'da gönül demek. Türkçe'de, ağzımızda konuşma aleti olan et parçası, Farsça'da *dîl* gönül demek. Arapçası kalb, Türkçesi gönül, Farsçası *dîl*.

Sür çıkar ağyâri dîlden. “Gönlünden yabancıları sür dışarıya çıkar, at dışarıya, gönlünde yabancı kalmasın.”

Neyin yabancıları ağyar, gayriler?

Allah'tan gayrı.

Allah'tan gayrı olan, Allah'tan gayrıya olan bağlılıkları, Allah'ın sevmeyeceği duyguları gönlünden çıkar, kendisinden at dışarıya onu.

Sür çıkar ağyâri dîlden, tâ tecelli ede Hak. “Böyle yap ki Allah senin gönlüne tecelli etsin.”

Biliyorsunuz Allahu Teâlâ hazretlerini bu gözümüzle göremeyiz.

Neden?

Güneşe bakamıyoruz da ondan. Yani bu gözün o kadar nuraniyeti görmeye kabiliyeti, tahammülü yok.

Nereden biliyoruz?

Kur'ân-ı Kerîm'den misal, Musa *aleyhisselam*'ın macerasından biliyoruz. Musa *aleyhisselam* Tur Dağı'na çıktığı zaman kendisine vahiy geldi;

“Yâ Musa, ben senin Rabbinim, Mukaddes Tuvâ Vadisi'ndesin, buraya hürmeten çıkart bakalım ayakkabılarını.” dedi.

Allahu Teâlâ hazretleri ona Tur Dağı'nda Tevrat'ın emirlerini vahyetti ama Musa *aleyhisselam* diyor ki:

رَبِّ ارْنِي أَنظُرُ إِلَيْكَ

*Rabbi erinî enzur ileyke.*⁸

“Yâ Rabbi göster kendini, seni göreyim.”

⁸ 7/Âraf, 143

Görmek istiyor yani sesini duyduğu, vahiy aldığı Mevlâ'sını görmek istiyor. İnsanoğlu görmek ister. Halbuki bu bizim alışkanlığımızdandır, yani görmekten başka görüşler vardır. Görüş hem de tam değildir, bu göz her şeyi görmüyor. Frekansların dalga boyları belli ışınları görüyor, onun haricindekileri görmüyor. Mesela Çernobil'de atom santrali patladı, etrafa ışınları yayıldı ama gözlerimiz görmedi, radyasyon olduğu ancak aletlerle anlaşıldı. Kırmızı üstü, mor altı bilmem adlarını bilmediğim çeşit çeşit ışınlar var, bunları görmüyoruz. Yani gözümüz her şeyi görmüyor, her şeye bakamıyor. Işık fazla olduğu zaman bakamıyor, ışık az olduğu zaman göremiyor.

Halbuki onu tahlil edecek olursak görme dediğimiz olay nedir?

Ne yapıyoruz yani biz görünce?

Işınlar gözümüzün merceğine geliyor, mercekten gözün arkasında görüntü arka tarafa aksediyor. Biz onu fizik laboratuvarında yapabiliyoruz, mercekten geçtiği zaman karşıda bir mum var veya elektrik mercekten geçtiği zaman, ince kenarlı merceğin bu tarafına geçtiği zaman bu tarafta ters olarak mumu baş

aşağı görürüz. Işınların kırılması olayı. Bu ışınlar gözün arkasına gidiyor, tamam, beyne gitmiyor. Gözün arkasına gidiyor, mercekten geçiyor gözün arkasına gidiyor.

Nereye gidiyor?

Sinirlerin üstüne gidiyor, sarı nokta ve civarındaki sinirlerin üstüne gidiyor. Sinirlerin üstüne bu ışınlar gidince o sinirler uyarı alıyor, yani ışınları algılıyor, onlardan irkiliyor. Bu irkilmeyi karanlık yollardan beyne götürüyor. Bu irkilme oluyor, bu irkilmelerden beyin [sinyal alıyor.] Aslında beyin dışarıyı hiç görmüyor, beyin sağlam bir kutunun içinde korumaya alınmış, çok kıymetli bir uzuv olduğundan kolay kolay tahrip olmayacak bir korunma içine alınmış. Kuzuyu kesiyoruz da hanım kafayı kasaba gönderiyor, aman diyor, şunu kıramadım şu kafasını kırıversene, beyin çıksın. Küt küt satırla vuruyorsun da zor çıkıyor beyin, yani çok sağlam yerde. Yani dışarda bir şeyi görmesi mümkün değil.

Muhterem kardeşlerim!

Beyne sadece uyarı gidiyor, dikkatinizi çekerim. Yani elektrik sinyali gidiyor. Sinirler elektrikle ilgili, sadece oraya sinyal gidiyor,

oraya elektriksel bir uyarı gidiyor o kadar. Ve biz bu beyin denilen mükemmel cihaz, bu elektriksel sinyalleri görüntü dediğimiz şekilde algılıyor. Aslında beyne gitmiyor ışınlar, dışarı gözde kalıyor ama göz onu algılıyor.

Şöyle bir söz söyleyeyim size, ben sizin beyninizi etki altına alsam, gözünüzden giden sinirlerle değil de başka bir yolla beyninize sinyal göndersem ne olur?

O zaman siz görmediğiniz şeyi karşınızda olmayan şeyi görürsünüz. Ona benzer sinyalleri ben gönderdiğim zaman orada olmayan şeyleri size gösterebilirim. Çok mükemmel bilgili bir insansam gösterebilirim.

Allah Teâlâ hazretleri de her şeyi hakkıyla bildiği için göze lüzum kalmadan insanın beynine gönlüne bilgileri gönderiyor. [Görmek için] göz şart değil ama insanoğlu ona alışmış ille gözü ile görmek istiyor.

Diyor ki Musa *aleyhisselam*:

رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ

*Rabbi erinî enzur ileyke.*⁹ “Yâ Rabbi göster cemalini göreyim. Çok merak ettim, istiyorum.”

قَالَ لَنْ تَرِيَنِي

Kâle len terânî. “Yâ Musa göremezsın.”

Göremeyeceksın, görmem mümkün değil bu halde bu şartta.

وَلَكِنِ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ
مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرِيَنِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ
لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا

Velâkini'n-zur ile'l-cebeli fe-ini's-tekarra mekânehû fe-sevfe terânî. “Tur Dağı’na bak bakalım, tecelli ettiği zaman eğer Allah’ın tecellisine o dağ tahammül edebilirse o zaman görebilirsin. Bakalım tahammül edebilecek mi, bak gör.” *Fe-lemmâ tecellâ rabbuhû li'l-*

⁹ 7/Âraf, 143

cebeli ce'alehû dekken ve harra mûsâ sa'ikâ.

“Dağa, Tur Dağı’na tecelli ettiği zaman...”

Allahu Teâlâ hazretlerinin bin bir tecellisi var, sonsuz tecellisi var.

“Bir tecelli edince dağa.” *Ce'alehû dekken.* “Dağı parça parça parçaladı.”

Çünkü Allah tecelli ediyor dağa. Yani tahmin üstü bir şey, dağ parça parça parçalandı, patladı çatladı yani büyük olay oldu. Yani atomize bir olay mı oldu nasıl olduysa Allah’ın kudreti oraya taalluk etti, Allah tecelli etti oraya. O tecellinin halini şanını bilemeyiz, dağ parça parça parçalandı *Musa aleyhisselam* yere düştü. Hepsini anlıyoruz gayet önemli, çok tatlı bir şekilde ben şey yapıyorum, mantıklı bir şekilde anlıyorum.

Şimdi;

Sür çıkar ağyâri dîlden, tâ tecelli ede Hak.

İnsanın gönlüne tecelli ediyor Hak, yani iç âlemine tecelli ediyor.

Allah iç âlemi ile bilinir, bu göz görmeye tahammül edemez. Bu kulak fazla sese tahammül edemez. Böyle radyonun sesi fazla açıldı

mı kapat kapat, kulaklarım patlayacak deriz, kısarız. Az sesi alamaz, çok sese tahammül edemez. Çok ışığa tahammül edemez, az ışıkta göremez. İnsanoğlu mahdut, sınırlı duyguları var ama Allah insanın bilme organı, idrak organı olan gönlüne o bilgileri başka yollardan verebilir, veriyor.

Muhterem kardeşlerim!

İşin bilimselliği yönünden bir misal daha anlatayım. Benim akrabalarından birisi beyin ameliyatı oldu. Allah rahmet eylesin, İsviçre'ye gitti beyin ameliyatı oldu. Beyin damarlarından birisi deforme olmuş, kestiler baypas yaptılar, o damarı aldılar. Aldılar ama Türkiye'ye geldi, oturduğu yerden hayal görüyor. Hayal görüyor, bakın çok önemli bir olay. Bilimsel bir olay, bence önemli. Hayal görüyor. Mesela dayımla oturuyor, söylüyor;

“A diyor küçük bir adam var orada onu görmüyor musunuz?”

Yok görmüyoruz.

Yok, orada o adam yok ama beyin ameliyatı olduğu için beynine ne oluyorsa, ameliyatla bozuldu yani beyninin orası kurcalandığı için bir şey görüyor, küçük bir cüce.

“E diyor bak somyanın altına doğru gidiyor.”

Gidiyor somyanın altını kaldırıyor orada mı hâlâ diye.

Halbuki yok, yani olmadığı halde net olarak cüce bir insan gördüğünü söylüyor.

Bu işte insanın ne kadar aciz olduğunu, beynin ne kadar karışık olduğunu, görüntülerin ne kadar izafi olduğunu gösteren misal bunlar. Yani görüntü dediğimiz şeyin de ne olduğunu anlatan misaller.

Sür çıkar ağıyâri dîlden, tâ tecelli ede Hak.

Pâdişah konmaz sarâyâ, hâne mâmûr olmadan.

“Gönlünü temizle ki Allah tecelli etsin, padişah pis yere gelir misafir olur mu? Şöyle padişaha layık hale getir bakalım gönlünü de o zaman padişah gelsin, teşrif buyursun.” diyor.

Çok hoşuma giden şiirlerden birisidir, her zaman okurum.

Kalbin onun için temizlenmesi gerekir.

Kalbi ayna gibi de anlatırlar mutasavvıflar. İnsanların gönlü yani kastettiğimiz yürek değildir. Yürek var, gönül var Türkçe’de, iki kelime var. Yürek, koyun yüreği, dana yüreği vesaire, tamam anlaşılıyor. Gönül manevi, başka bir şey. Arapça’da da böyle. Arapça’da da mânası ikidir, Farsça’da da ikidir.

Şimdi insanın gönlü ayna gibidir.

Ayna nasıl olur?

Baktığı zaman birtakım şeyleri görür, yani şöyle tutarsan şu taraftan gelen görüntüleri görür, kendine tutarsan kendini görürsün, beyaz ışınları sana yansıtır aynada görürsün.

İnsanın gönlünü de aynaya benzetmişler, aynada bir takım görüntüleri göreceksin, bir yerden ışınlar gelecek sen o ışınları göreceksin ama aynanın ne olması lazım?

Temiz olması lazım. Pis ise, paslı ise, karmışsa bir şey görünmez. Temizlenmesi gerekiyor.

Tabii niye bunları sembollerle anlatmışlar, doğrudan doğruya söylememişler?

Kolay anlaşılınsın diye. Semboller ve benzetmeler anlaşılmayı kolaylaştırmak içindir. Başka türlü anlatamazsın, böyle anlatacaksın, “Ha anladım!” der karşıdaki. Yoksa mücerret, soyut kavramları insanlar anlayamaz. Somutu anlatırsın;

“İşte bu bir kalemdir, kapaklı bir kalem.”

“Hah anladım!” der.

Ama bir şeyi tarif etmeye çalışırsan, böyle müşahhas olmayan somut olmayan bir şeyi nasıl anlatacaksın?

Aklı, feyzi, sevgiyi, nefreti nasıl anlatacaksın?

Kinle hasedin farkını nasıl anlatacaksın?

Kin bir duygu, haset bir başka duygu, nasıl anlatacaksın?

Gıptayı nasıl anlatacaksın?

Bunlar görülmeyen şeyler. Anlaşılması için semboller kullanılıyor, öyle anlıyor. Kalbin tasfiyesi tabii kalbin temizlenmesini aynaya benzettik.

Aynanın üzerinden temizlenecek ama ne temizlenecek?

Kötü huylar temizlenecek. İnsanın kötü huylar gidecek, bir de kötü fikirler gidecek, bir de kendisinin aklını oyalayan duygular, fikirler gidecek orası tertemiz olacak. Başka fikirler varken olmaz. Sâfi olacak, temiz olacak ki oraya Allah'ın tecellisi tecelli etsin, görüntü oraya gelsin.

Onun için tasavvufta kalbin tasfiyesi gerekiyor, ahlakın güzelleştirilmesi gerekiyor. O zaman padişah saraya konuyor. O zaman bu da bir benzetmedir tabii, işin aslı değildir. O zaman Allahu Teâlâ hazretleri ile buluşma bilişme ve iletişim oluyor. Öyle söyleyelim.

Yani bu gibi sözleri anlamak anlatmak zordur. Araplar; *men lem yezuk lem ya'rif*. "Tatmayan bilmez." demişler. Revani de görmemiş, hurma tatlısını da görmemiş; hurma tatlısı ile revaninin tadının farkı ne, anlat bakalım.

Veya mango meyvesi ile kuvara [guevara] meyvesinin farkı ne?

Guevara armut gibi bir meyve ama içi kavun gibi boş. Anlatırsın gibi gibi diye bir şeyler anlatırsın ama işte bilmeyene anlatmak zordur.

İşte tasavvuf bunları yapıyor yani insanın içinden bütün kötü huyları atıyor.

Kötü huylar...

Kötü huylar nelerdir?

Mesela kin kötü bir huydur. Kindar bir insan ömrü boyu kinini yerine getirmek için uğraşır, Diyarbakır'da bir kan davası İstanbul'da 20 yıl sonra noktalanır. Bu benim akrabamdan amcazademi öldürmüştü, ben nihayet bunu İstanbul'un filanca yerinde kısırdım, intikamımı aldım. Kin, intikam aldırıyor. Kin kötü bir huy, atılacak. Haset kötü bir huydur, gaddarlık, sadistlik kötü bir huydur. Sabırsızlık şükürsüzlük, nimetin kıymetini bilmemek kötü bir huydur.

Bunları içinde bulundurduğu zaman bir insan insanlar bile sevmiyor, Allah sever mi?

Bir adamdan bahsedildiği zaman, "Bırak ya onu!" deriz, "Beş para etmez, onun ciğeri beş para etmez." deriz. "Bırak ya Allah aşkına!

Vazgeç ondan! O adam mı?” filan diye deriz. Kötü huyludur, kırmıştır kalbimizi, bir takım köyü sıfatları vardır, ondan dolayı istemiyoruz, sevmiyoruz. Allah da sevmez.

İnsanları Allah’ın sevgili kulu yapan güzel huylarıdır. Allah’ın sevdiği güzel huylar vardır, Allah’ın gazabına uğratan da kötü huylardır. Bunları Peygamber Efendimiz elle tutulur misallerle anlatıyor.

Kadının birisi bir kediyi hapsetmiş öldürmüş, cehennemlik olmuş.

Bir kedi için insan cehenneme atılır mı?

Atılır.

Neden atılıyor?

Kedi için atılmıyor, merhametsiz olduğu için atılıyor.

Bir köpeğe bir su vermiş kimse cennetlik olmuş.

Bir köpeğin yani bir şeyler yalayıp yalayıp da içtiği su için cennet gibi o kadar sefalı bir yer edinir mi?

Edinir.

Neden?

Merhametten. Merhameti seviyor Allah, o hayvancağıza acıdı diye bu adamı cennetlik ediyor, ötekisi de sadistlik etti diye o kadını cehenneme gönderiyor.

Bakın iyi huy, iyi duygu, iyi ahlak cennete götürüyor; kötüsü cehenneme götürüyor.

Ne lazım?

Kötülerin atılması lazım iyilerin alınması lazım.

Nerede olacak?

İlkokulda mı ortaokulda mı meslek okulunda mı nerede olacak, ilahiyat fakültesinde mi? İmam hatip okulunda mı nerede olacak bu?

Bunun bir eğitim yeri var, bir mekanı var, bir üstadı var, bir ilim bu, bunun kitabı var.

Eskiden bu neymiş?

Mektepte okutulurmuş. İmam Gazzâlî'nin İran'ın Tus şehrinde medresesi varmış, medresesinin karşısında da tekkesi varmış. Burada ilim orada irfan. Burada bilginin verilmesi, orada uygulaması. Tekke yani eğitim müessesesi. Biz bunu silmişiz atmışız, yıkmışız yakmışız, yok etmişiz.

Dün anlattı, Hollanda'da birisi sormuş bizim arkadaşlardan birisine;

Sizde Arapça bilgisi nasıl, siz konuşurken Arapça bilir misiniz?

Yok biz bilmeyiz, bazıları bilir ama genelde liselerde ortaokullarda yoktur.

“A çok ayıp! Çok yanlış!” demiş. “Sizin kültürünüz Arapça ile iç içe. Onu bilmezseniz olur mu?” demiş.

Bak Hollandalının mantığı ne kadar muntazam çalışıyor, bizim eğitimcilerin mantığı ne kadar ters çalışıyor. Güneyimizde Arap komşular var, kendi ülkemizde Arapça konuşan bölgeler var; Antakta, Mersin, Siirt, Batman, Diyarbakır, vesaire... Komşuluk hakları için lazım, kendi ülkemizin bir parçası amacıyla Arapça konuşanlar olduğu için lazım. Tarihimiz için lazım, dinimiz için lazım, hepsi için lazım. Yani kıymetini bilmiyoruz, yapmamız gereken şeyi yapmıyoruz.

Tekke de öyle. Tekke bir eğitim müessesesi, yüzyıllarca en sevimli insanları, en güzel insanları yetiştirmiş. Cahit Zarifoğlu'nun sözü-

dür, tabiridir bu: En güzel insan. Güzel insanlar yetiştirmiş, her bakımdan sevimli insanlar yetiştirmiş.

İşte o müesseseyi kapatıyorsun, nereden yetiştirilecek?

Ben bak ilahiyat fakültesinde profesörüm, ilahiyat fakültesinden yetişmez. Yani bir insana bilgi verirseniz bilgili olur; edepli olmaz, ahlaklı olmaz. Eğitim başka öğretim başka. Terbiye başka talim başka. İki ayrı şeylerdir. Eğitim verirsiniz, yani öğretirsiniz, bilir; bilir ama yapmaz. Hain aksini yapar. Herkes sigaranın zararlı olduğunu biliyor ama herkes sigarayı bırakamıyor. Doktor içmeyin diye tavsiye ediyor, hastanenin duvarlarına yazıyor sigara içmeyin diye. Ameliyat olduktan sonra hemşireye diyor ki ağzıma bir sigara tut, yak sigaramı.

Doktor ne oldu hani, sen sigaranın zararlı olduğunu bilmiyor musun?

Biliyor ama içiyor.

Bilmek başka yapmak başka, uygulamak başka. Onun için birçok fakültede bilgi verilir,

uygulaması vardır. Bizim Recep kardeşimiz diyor ki bu sene bizim derslerimiz bitecek. Tıp fakültesinde iki sene intörnlik var, tatbikat yapacak.

Tatbikatsız doktor piyasaya çıkar mı?

Tatbikat yapacak öğrenecek de ondan sonra gidecek. Bu can pazarı, yanlış bir şey yaparsa hastayı öldürür. Yarım doktor candan eder, yarım hoca dinden eder.

Yani eğitimini görmesi lazım, bilginin ötesinde eğitimini görmesi lazım. Bunların yapılması gerekiyor.

Bunlar tabii mantıklı konuşmalarımız, mantıklı deliller. Şeriatle ilgili deliller var, onları da söyleyebilirim.

İnsan tasavvufi bir eğitim gördükten sonra kalbi temizlenince Allahu Teâlâ hazretleri ile bağlantısı kuruluyor. Biliyorsunuz, yarın bir konferans da olacak da, izahat da vereyim.

İnsan tasavvufi bir eğitim gördükten sonra Allahu Teâlâ hazretleri ile bağlantısı kuruluyor. Allahu Teâlâ hazretleri ile herkes konuşmaz. Allahu Teâlâ hazretleri peygamberleri ile

konusur. Onlara vahyetmiş. Allah'ın konuşmasına vahiy deniliyor.

Allah ile vahiy ile konuşmak her kulun harcı değildir değil mi?

Yani yüksek bir şey, kolay bir şey değil. Peygamberlere mahsus olan bir şeydir. Binâenaleyh biz yani Allah bizimle doğrudan doğruya konuşuyor diye bir şey peşinde olamayacağız hiçbirimiz, o ayrı bir iş.

Allahu Teâlâ hazretleri ile bizim ilişkimiz, Allah'ı bizim tanımamız nasıl olacak?

Allahu Teâlâ hazretleri her anda yaratmakta, her anda işleri oldurmakta, döndürmekte, çevirmekte. Kâinatın sahibi ve mutasarrıfı. Olaylar da Allah'ın yaptığı olaylar olduğu için onların yorumlaması ile anlayacağız. Bizim O'na karşı konuşmamız, duamızdır, ibadetimizdir, niyazımızdır, münacâtımızdır. Dua ibadettir, sevaptır, dua ederiz. Münacât ederiz, yalvarırız, yakarırız, gözyaşı dökeriz. O da bizim duamıza icabet ediyor.

Allah'ın en büyük, en şahsi, en kıymetli, en yakın, en kuvvetli delilerden birisi nedir?

Dua ederiz, duamıza Allah kesinlikle icabet eder. Şunu istiyorum diyorsunuz, öyle oluyor. Yani tam istediğin gibi oluyor. Demek ki benim duamı işitiyor, benim istediğimi ihsan ediyor. Böyle bilinir, olaylardan bilinir, hadiselerden bilinir. Onların yorumlanmasından kaynaklanır.

Bunu böylece yaptıktan sonra da o demin tarif ettiğimiz evliyalık durumuna geliyor insan, daha güzel bir duruma geliyor. Yani daha güzel noktalar var da kitaplarda yazılmaz. Allah'ın yeryüzünde halifesi olmak durumudur, bu konularda çok da izah da verilmez. Allahu Teâlâ hazretleri kulunun istediğini yapıyor o zaman. Gönlüne göre tecelli ediyor, işi ona göre yapıyor, o evliyasının arzusuna göre veriyor. O da çok daha yüksek bir makamdır.

İşte bunlara ermek, bu bilgiyi kazanmak, Allah'a erişmek, Allah'ı tanımak bu dinin aslıdır.

Kur'an'da bu hususta buyuruyor ki:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

*Ve mâ halaktü'l-cinne ve'l-inse illâ li-ya'budûn.*¹⁰

“İnsanları ve cinleri başka bir şey için yaratmadım, beni bilsinler, bulsunlar, itaat etsinler, bana itaat etsinler diye yarattım.”

Yani bilinmeden ibadet olmayacağı için burada marifetullah kastediliyor.

İki âyet-i kerîme vardır, içinde bazı kulların, *yurîdûne vechehû* diye Allah'ın rızasını istedikleri anlatılır bu âyet-i kerîmelerde.

Bir tanesi Kehf Sûresi'nde:

Bismillahirrahmanirrahim.

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ

بِالْغَدْوَةِ وَالْعَشيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ

*Va's-bir nefseke me'allezîne yed'ûne rabbehüm bi'l-ğadâti ve'l-aşıyyi yurîdûne vechehû.*¹¹

¹⁰ 51/Zâriyat, 56.

¹¹ 18/Kehf, 28. Bk. 6/En'âm, 52; 30/Rûm, 28.

“Sırf Allah’ın rızasını isteyen insanlar vardır.”

f. İnsanlar Üç Gruptur

İnsanlar üç gruptur:

Bir kısmı dünyayı ister; yani para pul, mevki makam, otomobil ev bark, şöhret alkış vesaire, dünya. Dünyalık, hali hoş geçici böyle şeyler. Kimisi âhireti ister, kimisi de;

مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ

*Minküm men yürîdü’-d-d-dünya ve minküm men yürîdü’l-âhirati.*¹²

Bir kısmı da Mevlâ’yı ister, sırf Allah’ı ister.

Kur’ân-ı Kerîm’de bu var, *yurîdûne vec-hehû*. “Allah’ın zâtını isteyenler.”

Resûlullah Efendimiz’e Allah diyor ki; “Onlarla beraber ol. Onları gözden irak etme. Öteki o mağrur zenginlerin ve bunları hor gören insanların lafına bakma. Bu Allah’ın zâtını

¹² 3/Âl-i İmrân, 152.

sevip O'na âşık olan insanların yanında ol, onları kolla.” diye emrediyor.

Demek ki sırf Allah'ın zâtını istemek, aşkullah, marifetullah meselesi var. Doğrudan doğruya;

يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ

*Yuhibbuhüm ve yuhibbûnehû.*¹³ diye de Allah'ın sevgisi ile dolu kullar olduğunu bildiren âyetler vardır.

İşte bunlar tasavvufun şer'î delili ve tasavvufun gerekliliğini gösteriyor.

Sonra âyet-i kerîmede;

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا

*Kad eflaha men zekkâhâ.*¹⁴ “Nefsini terbiye eden felah bulacaktır” deniliyor.

Öbür âyet-i kerîmede de;

¹³ 5/Mâide, 54.

¹⁴ 91/Şems, 9.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى

*Kad eflaha men tezekkâ.*¹⁵ “Kendisini terbiyeden felah buluyor.” diye geçiyor. İkisi de aynı kapıya çıkar, aynı mâna.

Ne oluyor terbiye eden?

Felah bulacak, af olacak, pişman olacak, perişan olacak.

Madem nefis terbiyesini Kur’ân-ı Kerîm emrediyor, o halde tasavvufun bir konusu daha ortaya çıkmış oldu, yani marifetullah tasavvufun konusu, Kur’an’da var. Demek ki Kur’ân-ı Kerîm’i tutuyor tasavvuf. Nefsin terbiyesi Kur’an’da var, demek ki tasavvuf onu uyguluyor. Check up yapıyoruz, yani tasavvufun konularını Kur’ân-ı Kerîm’e çek ettiriyoruz, karşılaştırıyoruz, olup olmadığını anlıyoruz.

Methodumuz ne?

Sorana, “Tasavvuf Kur’an’dandır.” diyeceğiz, onu göstermek için yapıyoruz bunu.

Sonra zikir.

¹⁵ 87/Âlâ, 14.

Yani tasavvuf deyince işte adamın cebinde tesbih var, herkesin işte tokalı tesbihi var filan. Zikir çok önemli. Bu Kur'an'da olan bir şey.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا

*Yâ eyyühellezîne âmenü'z-kürullâhe zikran kesîran.*¹⁶ buyuruluyor.

وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ

*Ve'z-zâkirînallahe kesîran ve'z-zâkirât.*¹⁷ buyuruluyor.

Yani Kur'an-ı Kerîm'de zikir kelimesinin geçtiği 200 küsur âyet var. Bu da tasavvufun ana faaliyetlerinden birisidir, bu da çek olmuş oluyor. Bu da var, Kur'an'da var, tasavvufi fiil, oradan da tam not aldı tasavvuf.

Sonra güzel ahlak.

Kur'an-ı Kerîm'de güzel ahlak emrediliyor, kötü ahlak yasaklanıyor. Yapılmasın; sû-i zanda bulunulmasın, gıybet edilmesin, sabırlı olunsun, tevekkül edilsin, cömert olunsun,

¹⁶ 33/Ahzâb, 41.

¹⁷ 33/Ahzâb, 35.

yardımsaver olunsun. Bunlar Kur'ân-ı Kerîm'in sayısız âyetleri.

Tamam, bu yönden de tasavvuf çek oldu. Kur'an'dan ve ahlakla ilgili şeyleri yerine getirmeye çalışıyor ve Kur'an yolunda.

Sonra demin söylediğim ibadetlerin kabul olması için bir takım iç şartlar var, bunlara da *fıkh-ı bâtın* derler.

Fıkıh biliyorsunuz, namaz nasıl kılınacak, oruç nasıl tutulacak, zekat nasıl verilecek, ne kadar mala ne kadar zekat düşüyor, miras nasıl taksim olacak...

Nedir bu?

Fıkıhın konuları.

Nasıl fıkıh?

Fıkh-ı zahir, yani dışa göre şey yapıyor, dışı anlatıyor.

Tabii o da lazım. Benim beş tane danam var. Ne yapacağım, zekatı nasıl vereceğim?

Otuzbeş tane koyunum varsa ne olacak, 42 tane olursa ne olacak?

Soru, bunları hep sorarlar. Müftülerin masasına yığılan soruların haddi hesabı yok.

Lazım, tamam bu lazım da bir de bu şeyleri yaptığın zaman kabul olmuyor. Kabul olmasının sebeplerini de bilmek lazım. Yani sen zekatı veriyorsun da, tamam müftülere soruyorsun 42 koyundan ne kadar zekat vereceğini, tamam veriyorsun da gene de kabul olmuyor diyor.

Peki kabul olmamasının sebebi nedir?

Bunu incelemek lazım. İşte tasavvuf bunu, fıkıh-ı batınıni anlatıyor. İbadetlerin kabul olma sebeplerini sıralıyor, insanlara öğretiyor.

Misal, Kur'ân-ı Kerîm'de kurban kesin diyor.

لَنْ يَنَالَ اللهُ لُحُومَهَا وَلَا دِمَائُهَا وَلَكِنْ
يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ

*Len yenâlallâhe luhûmuhâ ve lâ dimâühâ
velâkin yenâluhu't-takvâ minküm.*¹⁸

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN26
Cemâziye'l-Evvel1416/20.10.1995
Hollanda

[Bütün KONFERANSLAR'a PDF olarak ulaşmak
için tıklayınız.](#)

¹⁸ 22/Hacc, 37.